

Masterclass dementeren

Anthony Hopkins won een Oscar voor zijn verontrustende vertolking in *The father*, een desoriënterend drama dat je in het hoofd voert van een man met dementie.

Jeroen Struys

Dinsdag 15 juni 2021 om 3.25 uur

Anthony Hopkins op een hoogtepunt van zijn carrière. [rr](#)

Een deel van de kunst bestaat erin te negeren dat alles al eens is verteld. Of beter: alles is al eens verteld, maar niet op jouw manier. Er bestaan intussen tientallen films over de afschuwelijke ziekte die wij dementie noemen en die desondanks een taboe blijft, zoals alles wat te maken heeft met aftakeling. En dan toont *The father* dat je het allemaal toch weer van een andere kant kan bekijken. Het draait allemaal om perspectief.

Het is een regiedebuut van Florian Zeller, toch in de cinema, want hij is niet eender wie. The Guardian noemt hem de meest opwindende theaterauteur van onze tijd. Zeven jaar geleden scoorde hij een hit in Parijs met zijn toneelstuk *Le père*, over een man die dement wordt. Hij won er de Molière voor beste theaterstuk mee en het werd een van de meeste gelauwerde toneelstukken van het decennium.

Daar moest een verfilming van komen. In Frankrijk leidde dat tot Floride, een teleurstellende affaire met klasbak Jean Rochefort in de hoofdrol. Dat kan beter, dacht Zeller, en hij waagde het om zijn eigen toneelstuk te verfilmen in het Engels. Daarvoor vroeg hij hulp aan coscenarist Christopher Hampton (*Dangerous liaisons*). De twee wonnen, toch vrij verrassend voor een vrij kleine Frans-Britse coproductie, een Oscar voor hun scenario.

Zeller durfde het aan om niemand minder dan Anthony Hopkins te vragen of die de hoofdrol wou spelen. Een gewaagde keuze, net omdat het hele publiek Hopkins haast reflexmatig linkt met dé vertolking van zijn carrière: *The silence of the lambs* van dertig jaar geleden. Het was een staaltje slimme casting. ‘We kennen hem als een intelligente man die altijd controle heeft over zijn situatie’, zei Zeller in een Zoom-interview. ‘Ik dacht dat het des te verontrustender zou zijn om precies die man de controle te zien verliezen.’

Het is deel van de verwarring die ontstaat bij het kijken naar de film. Hopkins speelt een man met dezelfde voornaam, die net als hijzelf prima bij zinnen lijkt. Pas gaandeweg kom je er, door goed te kijken, achter dat er een aantal dingen niet lijken te kloppen. De film speelt zich grotendeels af in enkele kamers van een appartement en toch is dit meer dan verfilmd theater, door enkele vernuftige ingrepen die alleen kunnen in film. Het is alsof iemand van de decors zijn werk niet heeft gedaan. Als in een film het behang in dezelfde kamer een scène later plots is veranderd, denken onze hersenen automatisch dat het een foutje is, een continuity error. Dat maakt helemaal deel uit van het concept: door een subtiel spel met decors raak je van je melk.

Vuile streken

Zo belandt de kijker in het verwarde hoofd van Anthony zelf: zijn verwarring wordt de onze. En zijn pogingen om zich door een destabiliserende omgeving te worstelen, worden de onze. Want net als de dementerende man probeer je als kijker ook de hele tijd de dingen bij elkaar te puzzelen. Wie is de dochter? Heeft ze nu een man of niet? Is dat nog een dochter? Of is dat de verpleegster?

Daarom klinkt de soundtrack ook als die van een thriller: elke situatie kan onverwacht een gevaarlijke wending nemen richting afgrond. Je begint te begrijpen waarom sommige mensen met dementie last krijgen van woedeaanvallen. Het lijkt alsof iedereen constant een vuile strek met hem uithaalt, net zoals de regisseur je voortdurend op het verkeerde been zet. Je raakt als kijker in de war, maar je raakt nooit helemaal de draad kwijt, het wordt geen David Lynch. Zo is ook Anthony nog genoeg bij zinnen om perfect te begrijpen dat zijn zoon en dochter overleggen om hem naar een home te verhuizen. Je voelt hoe eenzaam het moet zijn. Je bent samen met hem alleen in de verwarring.

Dat je als kijker niet afhaakt, heeft ook te maken met het uitstekende acteerwerk, met Olivia Colman als de bezorgde, maar ook getergde dochter Anne. Je snapt donders goed hoe moeilijk het is voor haar om te zorgen voor zo’n volstrekt onvoorspelbare man en dat zal voor velen onder ons erg herkenbaar zijn.

Om op je 82 zo’n vertolking neer te zetten, is niet minder dan een tour de force - en een krachtig bewijs dat je na je 65 nog een hoogtepunt in je carrière kan bereiken

Maar bovenal drijft de film op een schitterende, subtiële vertolking van Anthony Hopkins, die natuurlijk altijd meer is geweest dan alleen Hannibal Lecter, denk maar aan Howard’s end en *The remains of the day*. Om op je 82ste (Hopkins is nu 83) zo’n vertolking neer te zetten, is niet minder dan een tour de force en een krachtig bewijs dat je na je 65ste nog een hoogtepunt in je carrière kan bereiken. Het was een confronterende ervaring, vertelde Hopkins eerder in deze krant: ‘Tijdens de opnames zei ik elke ochtend tegen de spiegel: “Dit is slechts een spel. Ik lijd niet echt aan dementie. Gesnopen, hersenen? Ik acteer gewoon, oké?”’ Zijn hersenen geloofden het misschien, maar als kijker geloof je toch vooral zijn acteerwerk. Hopkins won er zijn tweede Oscar mee en dat was alleen maar verrassend omdat iedereen ervan uitging dat de Academy postuum de award zou gunnen aan de jong overleden Chadwick Boseman, die zo geliefd was als Black Panther.

Essentie van kunst

Gesterkt door het succes bereidt Zeller nu opnieuw een verfilming voor van een eigen toneelstuk, *The son*, met Hugh Jackman en Laura Dern. 'Van het theater weet ik wat het is om emoties op een fysieke manier met anderen te delen', zegt Zeller. 'De bioscoopervaring is erg gelijkaardig: je zit in een donkere ruimte met onbekenden, maar je gaat door dezelfde ervaring en dezelfde emoties en uiteindelijk ben je geen vreemden meer voor elkaar. Dat gaat naar de essentie van alle kunst: je maakt deel uit van iets wat je overstijgt. Je leert hoe je meer compassie kunt hebben. Je wordt verbonden met anderen. Dat is de grote belofte van cinema.'

Het moet zijn dat we dat gemist hebben.